№ 469

Из разузнавателни сведения на Началник-щаба на войската за появилите се разногласия в ръководството на БРП(к) относно партизанското движение в България[1]

София, 17 юли 1947 г.

Министерството на войната
Щаб на войската
№ 5
17 юли 1944 г.
София

Лично – поверително

III. Вътрешен фронт

Според сведенията и данните, с които се разполага, положението на вътрешния фронт може да се определи както следва:

1. *Политическа обстановка.* Както вече се изтъкна в Разузнавателно известие №4, БКП поощрена от съветските успехи на Източния фронт, продължава да излиза все по-напред в челните редици на противоотечествените сили. Бавно, но сигурно, тя изменя становището си и се стреми да се освободи от своите политически съюзници в „Отечествения фронт". Комунистическите пропагандни централи все по-явно започват да изтъкват пасивността и „престъпното" безделие на „демократическите останки", които вече се обвиняват дори в предателство срещу „народноосвободителното въстаническо движение". Заканите и предупрежденията от този род са все още сдържани, но достатъчно ясно показват, че БКП не иска да има съперници при уреждането на българския въпрос след очакваното от нея поражение на Германия.

Независимо от отношенията, в които се намират „Отечественият фронт" и БКП, в ръководните среди на последната се забелязват явните признаци на един разкол, който се изразява в следното:

Сред по-възрастните функционери на БКП, които образуват средата около нейния Централен комитет, е започнало да настъпва известно отрезвяване. Тези среди отправят следните критики срещу генералната линия на партията:

а) В партизанското движение се унищожи целият организационен капитал на парията, трупан в продължение на двадесет години. В партизанските единици отиде цветът на партийната младеж и най-смелите дейци и апостоли на комунистическата идея. Грамадната част от тях са избити, а сега се стопяват постепенно и последните останки. Ако ще продължи това безпросветно изтласкване на партийните кадри в планините, щяло да се стигне до положението да няма кой да утвърди утре комунистическата власт, даже ако Съветска Русия победи.

Следователно, БКП се самоунищожавала чрез партизанското движение. Даденте жертви не оправдавали една хилядна част от постигнатите резултати: нито бяха изгонени немците от България, нито се привлякоха техните сили, нито пък се попречи на някоя дивизия да отиде от един фронт на други. Само тези факти идели да покажат колко е безсмислено партизанското движение.

б) Чрез партизанското движение и терористичните му похвати се отблъск-

вал окончателно народът от комунистическата идеология, която била вече станала синоним на убийства и разрушения. Не било пострадало фашисткото стопанство чрез унищожението на мандрите или горенето на снопите, нито пък бил облегчен народа чрез убийството на този или онзи кмет. Напротив, с това само излишно възбуждаме „реакцията", която разстройвала партията издъно. Народът добре вижда, кой предизвиква ограниченията и тормоза над населението във връзка с преследването на партизаните. Всичко отивало за сметка на партията, която възбуждала все повече омраза на независимите слоеве, съставляващи болшинството от българския народ. Следователно, партизанското движение се явявало като ненужно, опасно и в това отношение.

в) „Съюзниците" от Лондон и Москва използвали кръвта на българските партийци за егоистичното задоволяване на своите военни нужди. Партията на три пъти е била безсъвестно излъгвана, че настъпвал моментът на въздушните и морски десанти и че трябвало да се използват всички сили за върховното активизиране на партизанското движение. Но времето показало, че тези декларации били само инжекции да се изпрати допълнително каквото се може в планините, без да се държи сметка колко струва то на партията.

[...]

Това изкуствено създавано и поощрявано напрежение било започнало да уморява мнозина от партийните дейци и всаждало в душите им опасни разочарования.

г) доста факти показвали, че Англия и Съветска Русия си съперничат на Балканите. Българската комунистическа партия не била нищо друго освен пионка в това сблъскване на вековни империалистически стремежи на Балканите.

д) Съветска Русия гледала доста егоистично на националните интереси на България. Всички искания на Югославската комунистическа партия били удовлетворявани винаги за сметка на БКП. Така например „освободителната война" в Македония все повече вземала характер на великосръбския стремеж да се гони и преследва невинното българско население. Всички македонски партизански формации се командвали от сърби, албанци и черногорци, първата грижа на които била да питат в посещаваните селища: *кои са бугараши?* Това поведение било станало причина за големи разочарования в средите на македонските патриоти, които били умишлено държани изолирано от БКП.

2. Изтъквайки тези наистина сериозни, верни и обосновани доводи, групата на „умерените" комунистически функционери настоява за ревизия на генералната линия, която трябвало да се изрази в следното:

а) БКП да стане възможно по-независима от външните влияния и да се позове на националния принцип, т.е. да разпростре своята дейност върху целокупната българска народност, където и да се намира тя. Партията не бива да позволява да бъде ограничавана в границите от 1940 година, които били неестествени и противонародни за голямата част от българската нация.

б) Да се спре всякакво ново изпращане на партийни младежи в „народноосвободителните" формации. Партията да спре със самоунищожението си и да насочи всичките си усилия към вътрешно закрепване и ново вкореняване в недрата на широките народни маси. Борбата да се води повече социално и пропагандно, но не и физически, безсмислено било слабите партийни кадри да се хвърлят в неравна борба с превъзхождащите ги държавни полицейски и военни сили.

[...]

На „умерените“ фанатично се противопоставят „младите“, които образуват ръководните кадри във военните централи на партията. Те държат да продължи партизанската борба до край и да се води с цената на всички жертви. Противопоставят мнението, че партията се намира във война и нямало място за умувания, а само за дела. [...]

Полковник – Началник на отделение.

АМВР, об.д. 13444, л. 551–554. Копие. Машинопис.

---

[1] Остри дискусии предизвиква призивът на ЦК на БРП през октомври 1943 г. (след повратните победи на Червената армия при Сталинград и Курската дъга) да проведе обща мобилизация на бойци за партизанските части. Част от ръководителите на БРП (включително Тр. Костов) предупреждават, че престараването с курса на масовизацията на съпротивата може да доведе до непредвидими последици и да постави партията в изолация.

Масовото навлизане в партизанските отряди, главно на младежи, през зимата на 1943–1944 г. довежда до засилване на борбата на властите против тях и предприемането на нови мерки срещу партийни дейци. За разгрома на партизанското движение са отделени сериозни военни и полицейски сили. БРП понася тежки загуби. В Търговищко са разбити няколко групи от отряда „Михаил Петров“, в Ловешко – втора чета на отряда „Христо Кърпачев“, във Видинско – отряд „Георги Бенковски“, в Пазарджишко - четите „Кочо Честименски“ и „Стефан Караджа“, в Родопите – отряд „Антон Иванов“ и други. Загиват в престрелка с полицията трима членове на ЦК - Никола Парапунов (ръководител на Горноджумайската окръжна партийна организация), Христо Михайлов (член на ПБ и ръководител на Главния щаб на въстаническата армия), Владо Георгиев (член на ПБ и политкомисар на Софийската въстаническа зона), Георги Генев (ръководител на Габровския РК на БРП) и много други. В резултат на засилените репресии са убити множество ятаци, опожаряват се техните къщи. Цели групи арестанти са избити. Увеличават се и интернираният на заподозрени в комунистическа дейност.

№ 470

Директива от Г. Димитров до ЦК на БРП (к) с критика за допуснатите грешки по отношение правителството на Ив. Багрянов

18 юли 1944 г.

Строго поверително

Получихме вашата информация. Ние се учудваме как вие сте могли да попаднете на въдицата на Багрянов. В близко време вие съобщихте, че ще се ръководите от тия директиви, които се предават чрез „Христо Ботев“.

На другия ден след учредяване правителството на Багрянов чрез тая станция ние изразихме нашето отрицателно отношение към него и след това няколко пъти предавахме нашите установки[1], явяващи се основни: